

Кравчук О.В.

Хмельницький університет управління та права

**ДЕРЖАВНЕ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
ФОРМИ ТА СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ**

У статті досліджено форми та специфіку застосування державного техніко-криміналістичного забезпечення. Зокрема, визначено структуру техніко-криміналістичного забезпечення з позиції системно-діяльного підходу. Підкреслено, що в найбільш узагальненому вигляді для цього прийнятна сукупність трьох компонентів: суб'єкти й об'єкти діяльності та сам процес. Окреслено етапи розроблення та впровадження техніко-криміналістичного забезпечення: створення умов постійної готовності та практична реалізація цих умов у кожному конкретному випадку розкриття та розслідування злочинів. Надано загальну характеристику державної системи техніко-криміналістичного забезпечення. Звернено увагу на те, що техніко-криміналістичне забезпечення саме є керуючою системою – системою, спрямованою на врегулювання процесів, пов'язаних із застосуванням криміналістичної техніки і відповідних їй спеціальних знань. Виокремлено чинники впровадження техніко-криміналістичного забезпечення: наявність принципів нових техніко-криміналістичних розробок, спрямованих на збирання, дослідження і використання криміналістично значущої інформації; докорінна зміна уявлення про взаємозв'язки в системі наукового знання між природно-технічними і суспільствознавчими науками; сучасне відображення лише деяких функціональних і процесуальних особливостей суб'єктів техніко-криміналістичної роботи в організаційно-правових формах застосування техніко-криміналістичних методів і засобів.

Ключові слова: *техніко-криміналістичне забезпечення, системно-діяльний підхід, державна система, розкриття і розслідування злочинів.*

Постановка проблеми. Поняття криміналістичного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ охоплює систему знань, покликаних за законом вирішувати завдання розкриття і розслідування злочинів, а також систему відповідної криміналістичної підготовки фахівців, з іншого ж боку, воно обмежує його рамками техніки, виключаючи інші напрями (тактика, методика) упровадження криміналістичних знань у практику. Вищезазначене підкреслює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасній науковій думці відомо багато поглядів стосовно природи техніко-криміналістичного забезпечення. Зокрема, цій проблемі присвятили свої наукові праці такі вчені, як: Е.П. Іщенко, П.Т. Скорченко [2], А.В. Холопов [4] та ін.

Проте специфіка застосування техніко-криміналістичного забезпечення, зокрема державна організація цього процесу, усе ще потребує подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження форм і специфіки застосування державного техніко-криміналістичного забезпечення.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

– визначити структуру техніко-криміналістичного забезпечення з позиції системно-діяльного підходу;

– окреслити етапи розроблення та впровадження техніко-криміналістичного забезпечення;

– дати загальну характеристику державної системи техніко-криміналістичного забезпечення;

– виокремити чинники впровадження техніко-криміналістичного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Техніко-криміналістичне забезпечення як різновид людської діяльності може бути розглянуто з позиції системно-діяльного підходу. «Склад діяльності», який визначає структуру техніко-криміналістичного забезпечення, залежно від ступеня деталізації складових частин може бути представлений по-різному. У найбільш узагальненому вигляді для цього прийнятна так звана формула сукупності трьох компонентів: суб'єкти й об'єкти діяльності та сам процес (власне діяльність, яка виступає як необхідний зв'язок між ними). Під суб'єктами, зокрема, розуміються особи й органи, наділені відповідними компетенціями і можливостями. Криміналістична техніка, відповідні їй спеціальні пізнання, що виникають за їх використання в розкритті та розслідуванні злочинів. Громадські (організаційно-правові) відносини

стають основний зміст об'єкта техніко-криміналістичного забезпечення [1; 2].

Структура діяльності компонента системи дуже складна і її, з метою зручності, варто диференціювати. Так, у «власне діяльності» виділяється суб'єктивна сторона, з якої можна визначити цілі і завдання (що визначають предмет) техніко-криміналістичного забезпечення, а також об'єктивна сторона, що включає різноманітність дій (процеси) щодо забезпечення та наслідки таких дій (їхні результати). Відповідність отриманих результатів цілям розслідування є визначальною умовою цілісності даної системи та її розвитку.

Об'єктивна сторона забезпечення може бути розділена на самостійні види діяльності. Так, процес забезпечення включає в себе дії з розроблення, запровадження і застосування криміналістичної техніки, формування відповідних спеціальних знань тощо. Самі перелічені види діяльності також можуть бути предметом системно-діяльного підходу.

Залежно від змісту дій можна виділити правові, організаційні, кадрові, матеріально-технічні, інформаційні й інші форми забезпечення, які мають свою специфіку в різних видах діяльності. Так, забезпечення розроблення нової криміналістичної техніки буде принципово відрізнятися від її застосування як форми забезпечення.

Нарешті, самі дії залежно від конкретних завдань забезпечення можна розчленувати на складові їхні операції, що виконуються за допомогою тих чи інших засобів, поєднання яких є способом дії.

Варто зауважити, що склад і зміст суб'єктів і об'єктів діяльності також диференціюватимуться залежно від видів і форм забезпечення, а також специфіки техніко-криміналістичних завдань, що розв'язуються [2; 4].

Оскільки будь-яка діяльність передбачає зміну (перехід з одного стану в інший), вона, як і будь-яка динамічна система, має просторово-часові параметри і зв'язки (місце і час діяльності) між елементами системи. Через те, що діяльність має протяжність у часі, в її структурі виділяється первинна й остаточна фази. Саме на цій основі базується пропозиція про виділення двох етапів техніко-криміналістичного забезпечення:

- перший – створення умов постійної готовності;
- другий – практична реалізація цих умов у кожному конкретному випадку розкриття та розслідування злочинів. Процес техніко-криміналістичного забезпечення може бути структурований і більш глибоко залежно від складових його операцій, наприклад, розроблення криміналістичної техніки, її впровадження, експлуатації тощо.

Варто також дати загальну характеристику системи техніко-криміналістичного забезпечення, що дозволяє виділити такі її суттєві ознаки:

1. Визначальними в даній системі є специфічні цілі і завдання діяльності з розкриття і розслідування злочинів, що дозволяє виділити техніко-криміналістичне забезпечення серед інших видів людської діяльності.

2. В основі техніко-криміналістичного забезпечення лежать наукові положення багатьох галузей наукового знання, що дозволяє говорити про науково вироблену систему.

3. Інформаційна спрямованість техніко-криміналістичного забезпечення дозволяє розглядати його як компонент загальної системи інформаційного забезпечення правоохоронної діяльності, зокрема, спрямованої на розкриття і розслідування злочинів.

4. Водночас техніко-криміналістичне забезпечення є керуючою системою – системою, спрямованою на врегулювання процесів, пов'язаних із застосуванням криміналістичної техніки і відповідних їй спеціальних знань [2; 3].

Отже, у системі техніко-криміналістичного забезпечення розкриття та розслідування злочинів варто розрізняти:

- безпосереднє формування такої системи (удосконалення її правової бази, організація криміналістичної підготовки та діяльності слідчих, оперативних працівників, фахівців-криміналістів, їх забезпечення сучасними засобами криміналістичної техніки і науково-методичними рекомендаціями щодо її застосування);

- реалізацію можливостей такої системи в повсякденній практиці розкриття і розслідування злочинів, що забезпечується результатами формування цієї системи, її станом.

Інакше кажучи, практична реалізація можливостей техніко-криміналістичного забезпечення передбачає системність підходу до вирішення відповідних проблем, здійснення цілеспрямованої, планомірної діяльності. У свою чергу, така діяльність не може бути успішною без її належного методичного забезпечення та теоретичних розробок проблем техніко-криміналістичного забезпечення [1; 4].

Водночас варто звернути увагу на низку об'єктивно зумовлених чинників.

По-перше, науково-технічний прогрес і темпи його розвитку досягли такого рівня, коли вже не без підстав говорять про його якісно інший стан, про науково-технічну революцію. Увага вчених звертається на розвиток інформаційних технологій, в області яких з'являються принципово нові техніко-криміналістичні розробки, спрямовані на збирання,

дослідження і використання криміналістично значущої інформації.

По-друге, до сьогоднішнього дня докорінно змінилися уявлення про взаємозв'язки в системі наукового знання між природно-технічними і суспільствознавчими науками. Синтез наукових знань проявляється у виникненні нових галузей (наприклад, кібернетика, інформатика й ін.). Результати цього процесу багато в чому визначили зміни в розумінні природи криміналістики як синтетичної інтегрованої галузі знання.

По-третє, існуючі в даний час організаційно-правові форми застосування техніко-криміналістичних методів і засобів відображають лише деякі функціональні та процесуальні особливості суб'єктів техніко-криміналістичної роботи, але не зміст із позицій техніко-криміналістичних завдань, що реально виникають на практиці [3; 4].

Такі організаційно-правові форми виникли, по суті, ще в той час, коли криміналістика всього лише набувала статусу самостійної галузі наукового знання, а пропоновані нею науково-технічні методи і засоби не могли претендувати на більше, як просто бути застосованими або використаними.

Висновки. Отже, у результаті дослідження:

1. Визначено структуру техніко-криміналістичного забезпечення з позиції системно-діяльного підходу. Підкреслено, що в найбільш узагаль-

неному вигляді для цього прийнятна сукупність трьох компонентів: суб'єкти й об'єкти діяльності та сам процес.

2. Окреслено етапи розроблення та впровадження техніко-криміналістичного забезпечення: створення умов постійної готовності та практична реалізація цих умов в кожному конкретному випадку розкриття та розслідування злочинів.

3. Надано загальну характеристику державної системи техніко-криміналістичного забезпечення. Звернено увагу на те, що техніко-криміналістичне забезпечення саме є керуючою системою – системою, спрямованою на врегулювання процесів, пов'язаних із застосуванням криміналістичної техніки і відповідних їй спеціальних знань.

4. Виокремлено чинники впровадження техніко-криміналістичного забезпечення: наявність принципово нових техніко-криміналістичних розробок, спрямованих на збирання, дослідження і використання криміналістично значущої інформації; докорінна зміна уявлення про взаємозв'язки в системі наукового знання між природно-технічними і суспільствознавчими науками; сучасне відображення лише деяких функціональних і процесуальних особливостей суб'єктів техніко-криміналістичної роботи в організаційно-правових формах застосування техніко-криміналістичних методів і засобів.

Список літератури:

1. Волкова А.Е. Формування і використання інформаційно-довідкових колекцій Експертної служби МВС України. Запоріжжя, 2012. 20 с.
2. Ищенко Е.П., Скорченко П.Т. Технико-криминалистическое обеспечение раскрытия и расследования преступлений. Москва, 2000. 204 с.
3. Захаров В.П. Проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних структур. Львів, 2007. 372 с.
4. Холопов А.В. Научные методы и технические средства в судебном следствии. Москва, 2014. 248 с.

Kravchuk O.V. THE STATE TECHNICAL AND CRIMINALIST ENSURING: FORMS AND SPECIFICS OF APPLICATION

The forms and specifics of application of the state technical and criminalist ensuring are investigated in the article.

In particular, the structure of technical and criminalist ensuring from a position of system and active approach is defined. It is emphasized that a set of the following three components: subjects and objects of activity and process is acceptable in the most generalized view for this purpose.

The development of the stages and introductions of technical and criminalist ensuring is defined: creation of conditions of constant readiness and implementation of these conditions in each case of disclosure and investigation of crimes. The attention is paid to those fact that technical and criminalist ensuring is the operating system – the system directed to settlement of the processes connected with use of the criminalist equipment and corresponding to it special knowledge.

The following general characteristic of the state system of technical and criminalist providing are presented: existence of essentially new technical and criminalist developments, directed to collecting, researches and uses of criminalist significant information; basic change of idea of interrelation in the system of scientific knowledge between natural and technical and social sciences; modern reflection only of some functional and procedural features of subjects of technical and criminalist work in legal forms of application of technical and criminalist methods and means.

Key words: *technical and criminalist ensuring, system and activity approach, state system, disclosures and investigations of crimes, factors of introduction of technical and criminalist ensuring are allocated.*